

INTERVIU CU scriitorul LUCIAN VASILIU

**„Poezia este semnul cel mai
omenesc al LIBERTĂȚII!”**

Iulian Cătălui: *Domnule Vasiliu, pe la începutul verii anului 2019 ați fost la Brașov, la Librăria „Șt. O. Iosif”, împreună cu autori importanți ca Liviu Ioan Stoiciu, Doina Popa sau Valentin Coșereanu, în cadrul unei Searate culturale Junimiste, cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la înființarea prestigioasei edituri „Junimea” din Iași și a 5 ani de la crearea revistei „Scriptor”, deviza acestui desant literar, foarte interesantă, fiind: „Intră cine vrea, rămâne cine citește!”. Cum apreciați acum acest eveniment și care au fost impresiile despre Brașov și viața lui culturală?*

Lucian Vasiliu: Brașovul (fost oraș „Stalin”, de tristă amintire postbelică) este locul în care Cerbul de aur al literaturii române a zburdat liber încă din zorii limbii române. Oricine poate afla detalii în acest sens, din orice Istorie a Literaturii noastre. Dar nu despre ODINIOARĂ consemnez (deși ne sunt din ce în ce mai importante rădăcinile redescoperite, curate, relevante cultural), nu despre burg, cetate, oraș, municipiu, ci despre starea de spirit numită Brașov, despre europenitatea instituțiilor sale culturale așa spune: este o combinație fericită de verticale montane, de clopote care animează văzduhul, de ulițe care te îmbie la turism cultural, de ziduri parcă înălțate din incunabule, de vegetație cu arome lirice, conservate ca într-o pagină sado-veniană. Și câte altele! Încât mă opresc să admir, la plecare, încă odată, vitrina memorabilă a instituției numită Librăria „Șt. O. Iosif”.

I.C.: *Trecând la dvs. și viața plus opera dvs., vreau să ne povestiți câte ceva despre începuturile literare, debutul cu poezii la gazeta de perete a școlii, premii la Olimpiada națională de limbă și literatură română și la concursul de creație pentru elevi „Tinere condeie” sau participarea la Tabăra de creație literară Păușa?*

L.V.: Eram un puști de toloacă, în vechiul cartier „Cotul Negru”, denumit „Steaua Roșie”, pe fond de sovietizare, în urbea lui Tache, Ianke și Cadâr, a lui Alexandru Ioan Cuza și a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, a marilor lingviști Alexandru Philippide (tatăl, junimistul) și a lui Gheorghe (George) Ivănescu, unchiul poetului indicibil Cezar Ivănescu (*La Baaad*, carte de căpătâi pentru mulți optzeciști – și nu numai!) etc.

Îmi pierdusem Tatăl, Ștefan Vasiliu, preot interbelic de țară, cu Seminar la Huși și Teologie absolvită la Cernăuți. Moartea bunului și greu încercatului meu Părinte s-a petrecut în vara anului 1971, pe fondul nefastelor Teze ale P.C.R. Abia mai târziu am priceput noi, cei 3 fii, constatarea paternă: „Copii buni, se schimbă țara în rău, nu știu cât și dacă vă voi putea ajuta cum se cuvine”. Era cu ziarul „Scânteia”, desfășurat pe o bancă de lemn, în ograda patriarhală a vărului Stelian Luca. Cu experiența lui interbelică, pe fond de bolșevism est-european, Tatăl nostru prevedea PRĂBUȘIREA. Decapitasem elita noastră! Ne ocupaseră tancuri și cozi de topor, ne invadase incultura, perversitatea, prostia. Lucruri pe care le regăsim și astăzi, în toate registrele noastre de exprimare joasă!

Pe scurt: Moartea Tatălui a provocat refugiul meu în bibliotecă, în reflecție, în creație literară. Ușor marcat (negativ) de epocă, de modă patriotardă, am încercat să țin, totuși, dreaptă, demnitatea familiei, cu mici compromisuri. Profesorul meu de limbă și literatură română, Mihai Daraban, fost coleg de facultate, la Cluj, cu Ana Blandiana, a dorit să mă debuteze în revista liceului, numită „Aripi tinere”. Ca multe alte lucruri, pe fond de Teze „revoluționare”, neoproletcultiste, multe publicații școlare au dispărut, altele au fost (aproape) îngenuncheate ideologic. Astfel am fost „publicat” prima oară la Gazeta de

perete a școlii, cu 5 (cinci) poeme, influențate de Arghezi, Bacovia, Barbu, Blaga, Voiculescu. Eram în clasa a XII-a. Atunci am obținut și mențiuni la nivel național, la Olimpiada de literatură, cu trimitere, gratuită, în vara anului 1972, în Tabăra de creație a elevilor, de la Păușa, de pe malul Oltului, în ținuturi fabuloase, vâlcene. Concursul „Tineri condeie”, constant și bine animat de infatigabilul „dirijor” al multor promoții de creatori, profesorul Tudor Opreș, a fost o altă haltă/ oprire stimulatorie pentru junii aspiranți de atunci. Ar fi multe și frumoase secvențe de narat. Doar să consemnez bucuria că acolo m-am împrietenit cu parte dintre condeiele consacrate de astăzi, de aș zice doar Marian Drăghici, Viorel Mureșan, Ioan Petraș (Arbore, pe atunci, din ținutul Alba Iulia). Ce junețe, ce ogliindiri în apele Oltului, ce peisaje, departe de ideologii discutabile!

I.C.: *Cum ați conștientizat eșecul de la Facultatea de Drept din București, din cauza dosarului politic al tatălui dvs. care a fost anchetat în repetate rânduri de oripilanții comuniști în perioada anilor 1950-1960?*

L.V.: Eram naiv. Habar nu aveam de dosare, de Securitate, de Servicii, de delațiuni, sicofanți. Îmi iubeam Limba, Istoria, Patria. Entuziast, mai ales după memorabilul an 1968, când până și suferindul meu Părinte se bucurase de gestul României de a nu intra cu Pactul de la Varșovia în Cehoslovacia rebelă, față de Sistemul coordonat de Moscova.

Îmi sugerase, discret, un unchi de al meu (din familia mamei, pe numele lui Mihai Prisecaru), îmi șoptise să nu mă înscriu la Facultatea de Drept, că acum trebuie recomandări, de preferat este dosar fără probleme, că tatăl meu, deși decedat, vine cu tot cu „tinichele” din anii interbelici! Mai bine să încerc ceva neutru față de Sistem! Medicină, de pildă. Eram îndârjit, neam de răzeși, combinație de rustic mândru și de citadin dârz, de cartier vechi, mai puțin compromis.

Mult mai târziu, la Iași, în dialoguri foarte discrete, cu fostul deținut politic, poetul, germanistul Mihai Ursachi (ulterior plecat în S.U.A., 10 ani, cu întoarcere în 1990, după căderea Zidului dintre germani!), am aflat nuanțe care priveau relația cu Sistemul. Pe scurt, Magistrul m-a convins, după zeci de argumente: „Fii autodidact! Nu te da pe mâna bolșevicilor! Îți trebuie o diplomă, acolo, la Filologie, de pildă! Restul, pe cont propriu! Dosarul tatălui tău te va strivi multă vreme! Dar vom învinge! Moscova se va prăbuși într-o zi! Sper să ne bucurăm amândoi de eveniment!”.

I.C.: *Ce ne puteți spune despre perioada de la Școala tehnică postliceală de Biblioteconomie (desființatul Institut de Biblioteconomie, după... „Revoluția culturală” din anul 1971), printre memorabilii profesori la București, aflându-se prozatorul, rafinatul cărturar, reprezentant al Școlii literare de la Târgoviște, Costache Olăreanu (alături de Mircea Horia*

Simionescu, Radu Petrescu, Tudor Țopa), dar și despre anii petrecuți la Facultatea de Filologie din Iași (secția română-franceză), lucrarea de licență având ca temă „Poezia în presa literară interbelică. Adevărul literar și artistic”?

L.V.: Anii 1972 – 1974, urmați de 1 an și 4 luni de armată în ținutul Aradului, apoi de Filologie la Iași, de biblioteconomie și de muzeologie, au fost de maximă tensiune existențială. M-au fortificat! Rămăsesem 3 băieți în întreținerea mamei, fostă preoteasă. Spre a ne ajuta, lucra, uneori, sezonieră, în trei schimburi epuizante, la Fabrica de pâine. Apoi, la bucătăria Fabricii de Rulmenți din Bârlad. Dumnezeu s-o odihnească și pe ea! A ars până la capăt, lumânare tristă în inima celor 3 copii!

La Postliceala de Biblioteconomie a fost ca un vis. După Tezele din 1971, după episoadele cu „Meditația Transcendentală”, mulți dintre profesorii de calitate, dar incomozi, au fost retrogradați pe la fel de fel de școli. A fost șansa noastră. Interiorizat, tenace, m-am cufundat în studiu, am frecventat cenacluri, Rotonda 13 a Muzeului Literaturii, m-am lăsat inițiat de prietenul Matei Vișniec prin vechii și spectaculoșii București etc. etc. Șef de promoție, deși aveam de ales între 7 posturi în Capitală, am optat pentru Iașii Junimii, ai creștinătății, ai școlilor. În spiritul Iașilor, al Școlii Ardelene, al Cernăuțului, al Bucureștiului ne crescuse Părintele nostru.

După repartiția ca bibliotecar la Institutul Politehnic „Gheorghe Asachi” (serviciul „Împrumut la domiciliu”), am fost luat în armată lungă. Doar un episod: în drum spre Aplicația militară de la Cincu (prima și ultima, de acest gen, la nivel de Tratat varșovian în România), am mas într-o noapte geroasă la Căminul Cultural din satul lui Emil Cioran, lângă Sibiu. Apoi am cutreierat văi, defileuri, munți brașoveni, prin ger, zăpadă, cu sentimentul că Patria este mai presus de orice suferință. Am zăcut în Spitalul garnizoanei, săptămâni bune, cu discopatie gravă.

Lucrarea de licență am ales-o special, cu îngăduința bunilor profesori de la Universitatea „Cuza Vodă”, ca o închinare în memoria Tatălui meu. Și în acei ani, am avut convingerea că nu trăiesc în prezentul comunist/ socialist/ ateist/ sindicalist, ci în interbelicul românesc, european, creștin-democrat.

I.C.: *Adevăratul debut literar a fost în 1973 în revista „Convorbiri literare” nr. 16 (40), 30 august, publicat de poetul Ioanid Romanescu. Cum a fost, cum se debuta atunci, mai ales că avusese loc Revoluția culturală după oripilantele Teze din iulie 1971 și dacă ați avut probleme cu cenzura comunistă?*

L.V.: Am avut și șansa unor scriitori (tineri, atunci), care m-au susținut, precum Ana Blandiana (Poșta redacției, revista „Contemporanul”), Ioanid Romanescu (a vrut să mă cunune, dar eu nu voiam să mă însor, să nu-mi antrenez familia în nonconformismul meu față de Epocă!), Mihai

Ursachi, Cezar Ivănescu, Daniel Dimitriu, Laurențiu Ulici, Eugen Simion, Adrian Popescu (revista „Steaua”, Cluj), redacțiile revistelor studențești „Dialog” (Alexandru Călinescu), „Echinox”. Și câte altele! În pagini inepuizabile! Despre CENZURĂ: strategii, simulări, complicități. De uitat, de neuitat?!

I.C.: Eu fiind bibliotecar sau bibliograf, am observat că în perioada 1974-1980 ați practicat și dvs. această frumoasă

profesie la Biblioteca Institutului Politehnic „Gheorghe Asachi” din Iași. Cum a fost, ce amintiri aveți?

L.V.: Am iubit cartea de când am deschis ochii, în casa parohială, de țară, în ținutul Puiești de Bârlad, între colinele străjuite de Bacău și Vaslui! Chiar dacă la Politehnică nu ofeream studenților cărți de Homer, Cervantes, Shakespeare sau Goethe, ci cursuri de „Mecanica fluidelor” etc., am fost fericit în relația/dialogul livresc, solidar, cu studenții de la Chimie, Construcții, Hidrotehnică etc.

Cotele Apelor - Într-o bună zi - Dubova V

Mi-au plăcut lucrurile dificile, grele, de efort pe termen lung, șantierul, baricadele, provocările administrative, culturale, sociale, în sărăcie, în câmpuri stupide, minate! Cu sentimentul că pe termen lung vom fi învingători, noi, cei puțini, bătaioși, solidari. Formasem, spontan, Grupul de la revista studențească „Dialog”, cu Luca Pițu, Dan Petrescu, Liviu Antonesei, Valeriu Gherghel ș.a.m.d. Jucam fotbal, ne adunam prin „Garsoniera” mea (eram chiriaș al unei chilii, într-un „blocoteț”, vorba patafizicianului Luca Pițu) etc. etc.

I.C.: *Inițial, ați fost muzeograf la Casa cu turn din dealul colina Copou, la... Expoziția permanentă „Mihail Sadoveanu”, apoi la casa junimistului Vasile Pogor, apoi ați fost anchetat de serviciile Securității, mustrat inclusiv pentru prietenia cu ambasadorul Elveției în România, amenințat cu pierdea serviciului de muzeograf și atenționat în mod repetat și în anii următori, cu mesaje de „influențare pozitivă” și cu încercare eșuată de racolare... Ar trebui să fiți considerat unul dintre disidenții importanți ai României. Cum vedeți acum aceste fapte demne de regimurile unor Lenin, Stalin sau Mao?*

L.V.: Poate copiii mei, Luiza și Cezar, ambii cu preocupări culturale, să publice, postmortem, din hârțoagele, terfeloagele, agendele, paginile de jurnal (cu intermitențe), în care aflăm consemnate fel de fel de „nestemate” ale vremii. Dacă vor interesa! Dar, mai bine, să privim peste Carpați, în zări trainice, europene, pe termen infinit!

I.C.: *Din păcate și după Loviluția din 1989 ați avut de suferit, fiind anchetat, urmare a solicitării enervantului și odiosului senator de Constanța, Gheorghe Dumitrașcu, ca răspuns la o anonimă pornită din Iași muzeali, fiind cercetat, consistent, „tenace”, la nivel administrativ-muzeal-patrimonial, de o comisie a Ministerului Culturii, pentru... „genocid al culturii române”! În final, ați fost absolvit de toate insinuările, intoxicările, insultele unor comilitoni culturali retroactivi, anonimi, resovietiza(n)ți... Cum comentați în prezent aceste lucruri îngrozitoare?*

L.V.: Of, muzeografia literară ieșeană și politichia șalvarilor! Și astăzi, când scriu aceste rânduri, m-au mâhnit gesturi grobiene ale unor colegi, mai vechi sau mai noi, de la Muzeul NAȚIONAL al Literaturii Iași! Nu vreau să detaliez! Îl rog pe bunul Dumnezeu să-i îndrepte pe toți nesăbuiții, tâlharii, ignarii contemporani!

I.C.: *Editorial ați debutat cu volumul de poezii Mona-Monada, Iași, 1981, și ați fost etichetat drept reprezentant al Generației '80 sau postmoderniste. Au urmat alte cărți de poezie: Despre felul cum înaintez, Fiul Omului, Dincolo de dispărare ori Lucianograme, în anii 1980-1990, dar ați publicat și un roman, Să alergăm împreună (1985) și eseuri și o carte de turism cultural, Cambei în China (2000). Cum ați trecut de la poezie la roman și eseu ori jurnal de călătorie, pentru că*

unii critici spun că dacă v-ați afirmat ca poet e greu să reușești și în proză, la un nivel înalt?

L.V.: Am încercat, am exersat, de la parodie în junețe (era un mod de a persifla epoca, înghețul, excesele politiculului etc., precum Marin Sorescu în *Singur printre poeți*). Rămân în albia Dunării (mult mi-a plăcut înotul în ape tari!), în undele poeziei, în profunzimi indicibile. Poezia este semnul cel mai omenesc al LIBERTĂȚII!

I.C.: *Ce părere aveți despre starea limbii și literaturii române de astăzi, unii critici literari afirmând că atât limba cât și literatura au ajuns la un nivel de degradare fără precedent, în ciuda apariției unor cărți valoroase de poezie, proză, teatru sau eseistică?*

L.V.: De la junimistul I.L. Caragiale încoace, am mai aflat o asemenea revoltătoare bătaie de joc față de gramatică doar în perioada sovietelor. Este vorba, în fond, despre luciditate ideatică. Pe cât de bogată, expresivă, nuanțată este LIMBA mamelor, bunicilor, surorilor noastre, pe atât de scuipată o aflăm pe stradă, disputată în trafic rutier vulgar, compromisă de comentarii sportivi în majoritate incuți, suficienți, buni de închis, pe termen mediu, în bibliotecă. Lipsește prepoziția în acuzativ („meciul care l-am urmărit”); citim adrese oficiale cu virgulă după prepoziție, ca în anii activiștilor și secretarelor de tip stalinist („Către, editura Junimea”); auzim accentul pus greșit pe nume cu sufixul în *iu*, de familie cu origini care denumesc meserii, precum Rotariu, Vacariu, Pâslariu, Ciubotariu, Prisecariu, Olariu, Crâșmariu etc., pronunțate cu accent ca în numele cu sufix grecesc *iu* (al lui), dar nume de bottez: Grigore – Grigoriu (al lui Grigore, adică!), Gheorghe – Gheorghiu, Constantin – Constantiniu etc.

Unde sunteți Alexandru Graur, George Pruteanu, Dumitru Irimia? Unde sunt consilierii, gramaticienii instituțiilor, ai oamenilor politici, ai edililor, ai mass-media? Chiar ai unor institutori, inclusiv universitari, academicieni. Unde ești tu, junimist dascăl, diacon, autor de manuale școlare, bădăie Ion Creangă al Ozanei, cea frumos curgătoare?

Revista culturală de calitate, cartea editată corect, buna emisiune radio sau TV, examenele exigente, biblioteca, teatrul, opera, librăria, casa de cultură, cenaclul, vernisajul, lansarea de cărți, anticariatul, alte necesare și solide instituții, de stat, private sau mixte, pot să ne redreseze pe termen mediu. Aș acorda, simbolic, amenzi publice tuturor celor care traversează neregulamentar trecerile de pietoni ale gramaticii, ale limbii materne, de la Alba Iulia la Chișinău, de la Slatina la Sighet!. *Ca și reacție?* Sau ca reacție?

8.11.2019
Iași, Junimea-Scriptor